

Kujawiak akowski

muzyka: melodia ludowa "Nie chcą mnie z domu wydać"
słowa: Jadwiga Lenartowicz "Mika"

Piosenka wojskowa na melodię popularnej piosenki ludowej *Nie chcą mnie z domu wydać*. Tekst został napisany na przełomie 1943 i 44 roku. *Kujawiak akowski* jest nieznacznie zmienioną wersją *Kujawiaka partyzanckiego*, do którego słowa napisała Jadwiga Lenartowicz „Mika” (łączniczka z oddziału kapitana Jana Piwnika „Ponurego”). Słowa: „świętokrzyscy chłopcy” zastąpiono „chłopcy akowcy”, a „Puszcza Świętokrzyska” zastąpiona została „Puszcza Rudnicką”. Dopisana została też jedna zwrotka, której nie znamy, gdyż najprawdopodobniej nie przetrwała. *Kujawiak akowski* był śpiewany przez oddziały Armii Krajowej na Wileńszczyźnie.

Nota historyczna

Uroczysta suma Świętokrzyskich Zgrupowań AK w leśnym kościele na Wykusie 12 września 1943 roku, podniesienie. W pierwszym rzędzie klęczą od lewej: por. „Ponury” Jan Piwnik i por. „Nurt” Eugeniusz G. Kaszyński. Fot: Tadeusz Rylski.

Kapitan Jan Piwnik „Ponury” (1912-1944) był jednym z wyróżniających się, wręcz legendarnych, dowódców polowych Armii Krajowej. Z wykształcenia był oficerem rezerwy artylerii, od 1935 roku służył w Policji Państwowej. W czasie wojny 1939 roku był w Zmotoryzowanym Batalionie ciężkiej, a w Anglii służył w artylerii i w Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej i w 1941 roku odbył przeszkolenie Policji.

W kampanii francuskiej 1940 roku walczył w polskim 4 Pułku Artylerii cichociemnych”. Przerzucono go do Polski w nocy z 7 na 8 listopada 1941 roku. W okupowanym kraju był m. in. dowódcą II Odcinka „Wachlarza” w Równem oraz instruktorem dywersji. 18 stycznia 1943 przeprowadził udaną akcję odbicia 3 oficerów Armii Krajowej z więzienia w Pińsku, otrzymał za to Oder Virtuti Militari. W maju 1943 roku Piwnik objął dowództwo

ŚPIEWNIK NIEPODLEGŁOŚCI

Zgrupowania Partyzanckiego Komendy Dywersji¹ Okręgu Radomsko – Kieleckiego Armii Krajowej. Pod komendą „Ponurego” oddziały te przeprowadziły szereg akcji przeciwko niemieckim siłom i obiektom, likwidowało konfidentów i zwalczało podszywające się pod partyzantkę bandy rabunkowe.

Pod koniec 1943 roku doszło do otwartego konfliktu Piwnika z dowódcą okręgu, który zarzucał mu narażanie ludności cywilnej na niemieckie represje przez „niepotrzebne akcje”. 2 stycznia 1944 roku Komenda Główna Armii Krajowej pozbawiła „Ponurego” dowództwa, a kilka dni później przeniosła go do Okręgu Nowogródzkiego. Jan Piwnik dowodził tam kompanią szczuczyńską 77 Pułku Piechoty. Mianowany dowódcą VII Batalionu pod koniec maja 1944 roku rozpoczął realizację lokalnego planu Akcji „Burza”. Kapitan Jan Piwnik zginął 16 czerwca podczas ataku na niemiecki punkt umocniony k. wsi Jewłasze.

Żołnierze Zgrupowania Partyzanckiego Armii Krajowej „Ponury” przy szalasiu na Wykusie. Na pierwszym planie por. Stanisław Pałac „Mariański”.

Powstanie Styczniowe – leśny biwak. Ryt. Walery Eliaz Radzikowski. Źródło: Polona

Tekst *Kujawiaka akowskiego* nawiązuje do również do Powstania Styczniowego na Ziemi Świętokrzyskiej. Walczyły tam m. in. zgrupowania i oddziały generałów Mariana Langiewicza² i Józefa Hauke – Bosaka³. Odnaczyli się tam również tacy dowódcy jak Dionizy Czachowski i Karol Kalita „Rębajło”. Pamięć o tych walkach była wciąż żywa

w czasach II Rzeczypospolitej, a nawiązanie do nich było czymś oczywistym dla partyzantów działających nie tylko w świętokrzyskim, ale w każdym regionie Polski, w którym toczyły się walki Powstania Styczniowego.

¹ Komenda Dywersji (Kedyw) – wydzielony pion organizacyjny Armii Krajowej, zajmujący się prowadzeniem akcji dywersyjnych wobec niemieckiej administracji i sił zbrojnych.

² Marian Langiewicz (1827-1887) – generał i dyktator Powstania Styczniowego (marzec 1863).

³ Józef Hauke Bosak (1834 – 1871) – dowódca sił zbrojny województw krakowskiego i sandomierskiego w Powstaniu Styczniowym, uczestnik wojny francusko – pruskiej (1870-71).

Weterani tego zrywu cieszyli się w okresie międzywojennym wielkim szacunkiem. Stawiano ich za wzór patriotyzmu dla „pokolenia Kolumbów”. Kiedy przyszło tej generacji zbrojnie upomnieć się o swoją wolność, nawiązanie do czynów ich pradziadków było absolutnie naturalne, tym bardziej, że szlak ich walki prowadził często przez dokładnie te same miejsca, co w roku 1863.

Analiza tekstu utworu

Kujawiak akowski w wersji „świętokrzyskiej”, czyli *Kujawiak Partyzancki* liczy 4 zwrotki. Pierwsza jest poetyckim, wstępnym opisem lasu, w którym „coś” dziwnego się dzieje. Ktoś wkroczył do tego lasu, ktoś przez niego idzie i wywołuje to niepokój drzew, z których te młodsze nie potrafią ocenić czego doświadczają. Jest to klasyczna figura antropomorfizująca, typowa dla poezji romantycznej, a uczłowiczająca w tym przypadku florę. W drugiej zwrotce następuje wyjaśnienie wstępnego pytania – odpowiedź według autora znają najstarsze drzewa w tym lesie – modrzewie. Pamiętają one Powstanie Styczniowe z 1863 roku i wiedzą, że oddział idący przez las to swoi, „żołnierze leśni”, „świętokrzyscy chłopcy”. Trzecia zwrotka opisuje las, który jest bezpiecznym schronieniem dla leśnych oddziałów, zgodnie z „niezłomnym, wiecznym przymierzem”. Ostatnia zwrotka jest opisem partyzanckiego kręgu wokół ogniska oraz pieśni niosącej nadzieję i wiarę w to, że Polska „nie zginęła, walczy, żyje”.

Opracował: Piotr Pacak